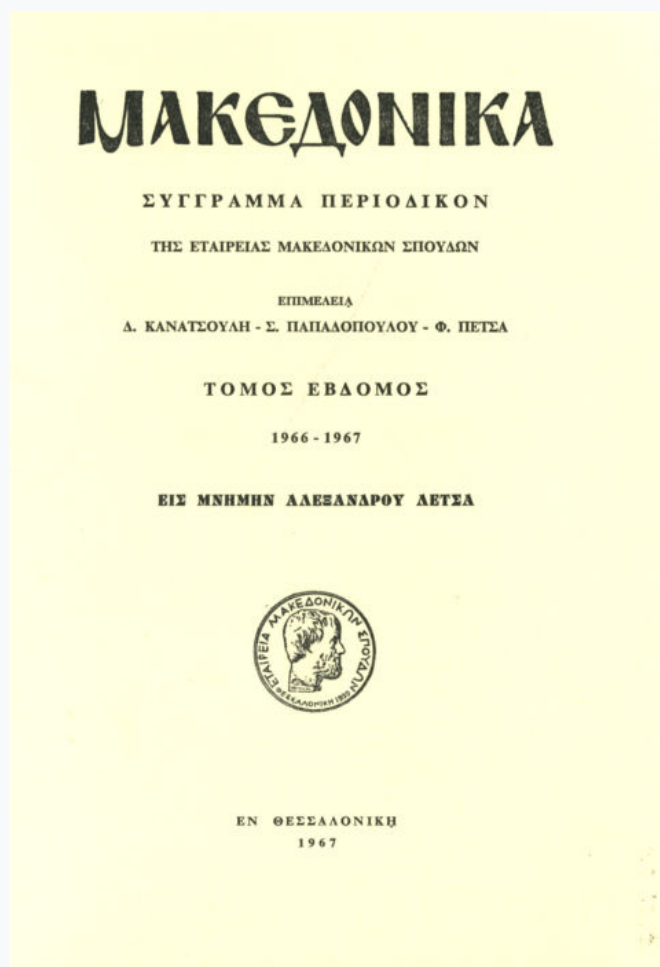

Μακεδονικά

Τόμ. 7 (1967)

Εις μνήμην Αλέξανδρου Λέτσα

Bojinov V., L'entraînement de la Bulgarie dans la seconde guerre mondiale et ses conséquences, «Etudes Historiques», τόμος II

Στέφανος Ι. Παπαδόπουλος

doi: [10.12681/makedonika.986](https://doi.org/10.12681/makedonika.986)

Copyright © 2015, Στέφανος Ι. Παπαδόπουλος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαδόπουλος Σ. Ι. (1967). Bojinov V., L'entraînement de la Bulgarie dans la seconde guerre mondiale et ses conséquences, «Etudes Historiques», τόμος II. *Μακεδονικά*, 7, 379–381. <https://doi.org/10.12681/makedonika.986>

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Bojinov V., L'entraînement de la Bulgarie dans la seconde guerre mondiale et ses conséquences, «Études Historiques», τόμος II (à l'occasion du XIIe Congrès International des Sciences Historiques - Vienne, août - septembre 1965), έκδοση της Βουλγαρικής 'Ακαδημίας 'Επιστημών (Ίνστιτούτο 'Ιστορίας), Σόφια 1965, σ. 493-511.

Ἄν καί ἀπό τὸν τίτλο τοῦ παραπάνω δημοσιεύματος μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ περιεχόμενον τοῦ δὲν ἔχει σχέση μετὰ τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Βόρειᾳ γενικὰ Ἑλλάδα, μο-
λαταῦτα, ἐπειδὴ ἀναφέρεται καὶ σὲ θέματα πού μᾶς ἐνδιαφέρουν, ὅπως εἶναι ἡ βουλγαρι-
κὴ κατοχὴ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης κατὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο, γι' αὐτὸ κρίνουμε
σκόπιμο νὰ τὸ παρουσιάσουμε στὸ ἑλληνικὸ κοινόν.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄρθρου τοῦ (σ. 493-494) ὁ συγγραφέας ἀναφέρει λίγα εἰσαγωγικά γιὰ
τὸ Β' παγκόσμιον πόλεμο, στὸν ὁποῖο διακρίνει δύο περιόδους, γνωστὰς καὶ ἀπὸ ἄλλα
σύγχρονα δημοσιεύματα τῶν χωρῶν τοῦ ἀνατολικοῦ συνασπισμοῦ. Κατὰ τὴν πρώτη πε-
ρίοδο (1η Σεπτεμβρίου 1939 - 22 Ἰουνίου 1941) ὁ πόλεμος ἔχει ἱμπεριαλιστικὸ καὶ ἀδικο
χαρακτῆρα (σύγκρουση ἀνάμεσα στὸ φασιστικὸ καὶ στὸ καπιταλιστικὸ μπλόκ), καὶ μόνο
μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῆς Γερμανίας ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης μεταβάλλεται, κατὰ
τὸ συγγραφέα, σὲ ἀντιφασιστικὸ καὶ δίκαιο ἀγώνα.

Κατόπιν (σ. 494-496) ἀκολουθεῖ μιὰ σύντομη ἐπισκόπηση τῆς πολιτικῆς κατάστασης
στὴ Βουλγαρία ἀπὸ τὴ λήξιν τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου ὡς τὸ στρατιωτικὸ πραξικό-
πημα τῆς 9ης Ἰουνίου 1923 καὶ τὴν ἀντιφασιστικὴν ἐξέγερσιν τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ ἴδιου
ἔτους, καὶ ὁ συγγραφέας προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ πῶς ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ὁδή-
γησε τὴ χώρα στὸν πόλεμον στὸ πλεῦρό τοῦ Ἀξονα παρὰ τὴν ἀντίθετον θέλησιν τοῦ
λαοῦ. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἐξετάζει παρενθετικὰ δύο ἄλλα θέματα, πού τὰ θεωρεῖ συναφῆ:
1) τὴν πολιτικὴν τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, πού ἀπέβλεπε νὰ διεισδύσῃ στὴ Βουλγα-
ρία καὶ γενικὰ στὰ Βαλκάνια, καὶ 2) τὰ συμφέροντα τῆς βουλγαρικῆς ἀστικῆς τάξης καὶ
τῆς μοναρχίας, πού ἔνωσαν τὴν χώρα μετὰ τὴ χιτλερικὴ Γερμανία ἀπὸ πολιτικὴν, οἰκονομικὴ
καὶ στρατιωτικὴ ἄποψιν. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται καὶ στὶς «ἀδικίες»
τῆς Συνθήκης τῶν Βερσαλλιών, πού ἔδιναν τροφὴ στοὺς «revanchistes» Βουλγάρους
καὶ ἐνίσχυαν τὸ φιλογερμανικὸ ρεῖμα στὴν χώρα.

Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει ἔπειτα (σ. 497-499) τὴ θέση τῆς Βουλγαρίας κατὰ τὴν ἐναρξιν
τοῦ πολέμου, τὴ διακήρυξιν τῆς κυβέρνησεως Kjöseivanov γιὰ οὐδετερότητα, τὶς ἀνεπιτυ-
χεῖς προσπάθειες (Σεπτέμβριος - Ὀκτώβριος 1939) τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης γιὰ συνθήκην
συνμαχίας μετὰ τὴ Βουλγαρίαν, τὸ σχηματισμὸ τῆς κυβέρνησεως Filov καὶ τὴν ἐντασιν τῶν
πολεμικῶν προετοιμασιῶν, καθὼς καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ γιὰ τὴ
συμπάρασιν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης στὸ ζήτημα τῆς παραχώρησεως στὴ Βουλγαρίαν
τῆς Δοβρουτσᾶς (σύμβασις τῆς Craiova τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1940). Ἐπειτα (σ. 499-501)
ἀναφέρεται στὴν ἰταλικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, στὴν προσχώρησιν τῆς Οὐγ-
γαρίας καὶ τῆς Ρουμανίας στὸ Τριμερὲς Σύμφωνον καὶ στὶς ρωσικὰς προτάσεις γιὰ σύμφω-
νο ἀμοιβαίας φιλίας καὶ βοηθείας μετὰ τὴ Βουλγαρίαν. Ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει

γία τους "Ελληνες το γεγονός ότι η Σοβιετική Ένωση είχε προτείνει τότε στη Βουλγαρία να έγυρηθι την ανεξαρτησία και άκεραιότητά της και να τη βοηθήσει στην ίκανοποίηση των εθνικών της διεκδικήσεων (έξοδο στο Αίγαίο σέ βάρος της Έλλάδας και παραχώρηση της Άνατολικής Θράκης ως τη γραμμή Μηδείας - Αίνου).

Έκτενέστερο (σ. 501-506) είναι το μέρος της μελέτης που αναφέρεται στις διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης Φίλοφ με τους Γερμανούς σχετικά με την προσχώρηση της Βουλγαρίας στο Τριμερές Σύμφωνο, το σύμφωνο μη επιθέσεως Άγκιρας - Σόφιας, τη συμφωνία για την είσοδο του γερμανικού στρατού στη Βουλγαρία κ.λ., καθώς και εκείνο (σ. 506-508) που αναφέρεται στην περίοδο από την άνοιξη του 1941 ως το τέλος του πολέμου, τα γεγονότα της όποιας εκθέτει ο συγγραφέας άρκετά αναλυτικά.

Στο τελευταίο τμήμα του άρθρου (σ. 508-511) ο συγγραφέας μιλάει για τις συνέπειες που είχε στη χώρα του η πολιτική αυτή, όπως είναι οι βομβαρδισμοί της Βουλγαρίας από τη συμμαχική αεροπορία, η φαιμάξη της οικονομίας της χώρας άπό τους Γερμανούς και η όργη των Άγγλοαμερικανών, που για το λόγο αυτό προσπάθησαν να επιβάλουν στη Βουλγαρία σκληρούς όρους κατά τη συνθήκη ειρήνης και επιδίωξαν άκόμη και τη στρατιωτική κατοχή της, την όποια οι Βούλγαροι απέφυγαν μόνο χάρη στην έγκαιρη είσοδο του «κόκκινου στρατού» στη χώρα τους.

Κλείνοντας το σημειώμα μας αυτό έχουμε να κάνουμε τις εξής παρατηρήσεις:

1) Όλο το κείμενο χαρακτηρίζεται από έντονο αντιφασιστικό πνεύμα, αλλά νομίζουμε ότι ο συγγραφέας, περισσότερο άπό όσο πρέπει, άποδίδει τα πάντα στη βουλγαρική μοναρχία και στους φασιστικούς και καπιταλιστικούς κύκλους της χώρας. Άκόμη ο άναγνώστης είναι πιθανόν να σχηματίσει την έσφαλμένη εντύπωση ότι η Βουλγαρία άπό το 1923 ως το 1944 βρισκόταν συνέχεια κάτω άπό φασιστικό καθεστώς, ενώ είναι γνωστό ότι στο ίδιο διάστημα λειτούργησε και άστική δημοκρατία με κομμουνιστές μάλιστα βουλευτές στο κοινοβούλιο ως τον Ιούνιο του 1941. Άρα λοιπόν η εϋθύνη του λαού για τα γεγονότα δέν είναι και πολύ μικρότερη άπό την εϋθύνη των ιθυνόντων κύκλων.

2) Υπερτονίζει την «άντίσταση» του βουλγαρικού κομμουνιστικού κόμματος και του λαού και νομίζουμε ότι υπερβάλλει γενικοποιώντας μεμονωμένα παραδείγματα η σπάνιες περιπτώσεις, όταν γράφει (σ. 508): «.....sous la direction du parti communiste bulgare, des militaires appartenant aux unités d'occupation formèrent des détachements et des brigades des partisans bulgares qui luttèrent en commun avec les partisans yougoslaves et grecs, contre les occupants allemands aussi bien que contre les fascistes bulgares». Άν η έκφραση αυτή δέν προέρχεται από άγνοια του συγγραφέα, τότε άποτελεί τουλάχιστο ύβρη προς τις δεκάδες χιλιάδες των θυμάτων της βουλγαρικής κατοχής στην Έλλάδα και Γιουγκοσλαβία. Είναι βέβαια άναμφισβήτητο ότι το βουλγαρικό κομμουνιστικό κόμμα, μετά την έπίθεση της Γερμανίας εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης, διεξήγαγε αντιφασιστικό άγώνα, αλλά νομίζουμε ότι η έπίδραση του στο βουλγαρικό λαό δέν ήταν και πολύ σημαντική, γιατί την εποχή εκείνη το πνεύμα της «revanche» ήταν πολύ έντονο σέ όλα τα στρώματά του.

3) Είναι λυπηρό ότι στο άρθρο αυτό μπορεί έπίσης να διαπιστώσει κανείς ότι, παρά τις έπίσημες διακηρύξεις, το πνεύμα της Συνθήκης του Άγίου Στεφάνου είναι άρκετά ίσχυρο άκόμη και στη σύγχρονη Βουλγαρία. Συγκεκριμένα, μιλώντας ο συγγραφέας (σ. 494) σχετικά με τα έπακόλουθα του Α΄ παγκοσμίου πολέμου για τη Βουλγαρία, γράφει ότι η Βουλγαρία άναγκάστηκε να παραχωρήσει τότε «βουλγαρικών εδάφης, όπως η Δοβρουσά, οι περιοχές των δυτικών συνόρων της και της Στρώμνιτσας, και η Θράκη του Αίγαίου (la Thrace Egeenne). Το πιο δυσάρεστο όμως είναι ότι μιλώντας για τα γεγονότα του 1941 γράφει (σ. 506): «L'armée bulgare occupa la province de la Morava, la plus grande partie de la Macédoine du Vardar et la Région Egeenne, qui furent

annexées à la Bulgarie». Ποιά όμως είναι αυτή η «Région Egéenne» και από ποιους κατοικείται, δέν μᾶς τὸ διευκρινίζει ὁ συγγραφέας. Γιατί δέν χρησιμοποιεῖ τοὺς γνωστὺς γεωγραφικοὺς ὅρους «Ἑλληνικὴ Μακεδονία καὶ Θράκη» ἢ «Ἀνατολικὴ Μακεδονία» καὶ «Δυτικὴ Θράκη»; Φαίνεται πὺς ὁ ὅρος «Région Egéenne», ποὺ προκαλεῖ ἀσάφεια καὶ σύγχυση, εἶναι ἀρεστὸς ἀκόμη καὶ στοὺς σύγχρονους Βουλγάρους ἱστορικοὺς, γιατί τὸν ξανασυναντοῦμε καὶ σὲ ἄλλη μελέτη, δημοσιευμένη στὸν ἴδιον τόμο (βλ. τὸ ἄρθρο τοῦ V. T o p a l o v, L'opinion publique bulgare contre les persécutions des juifs, ἰδίως σ. 484, 486, 488, ὅπου ἡ χρῆση τοῦ ἴδιου ὅρου). Ὅσο γιὰ τὸ γεωγραφικὸ περιεχόμενο, ποὺ δίνει στὸν ὅρο αὐτὸ ὁ συγγραφέας, μποροῦμε νὰ τὸ συμπεράνουμε ἀπὸ ὅσα ὁ ἴδιος γράφει λίγο πῖο κάτω (σ. 507), ὅπου λέγει ὅτι τὸ 1943 ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἔστειλε στρατὸ κατοχῆς καὶ σὲ ἓνα τμῆμα τῆς «Ἑλληνικῆς Μακεδονίας» ὡς τῇ Θεσσαλονίκῃ. Ἐδῶ λοιπὸν γίνεται σαφές ὅτι, κατὰ τὸ συγγραφέα, μόνον ἡ ἐδῶ ἀπὸ τὸ Στρυμόνα περιοχὴ εἶναι «Ἑλληνικὴ Μακεδονία», ἐνῶ ἡ πέρα ἀπὸ αὐτὸν εἶναι ἡ «Région Egéenne», στὴν ὁποία ἄρα ἔχουν δικαίωματα οἱ Βούλγαροι.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Τηλεμάχου Μ. Κατσουγιάννη, Περί τῶν Βλάχων τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν. Α', Συμβολὴ εἰς τὴν ἐρευναν περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Κουτσοβλάχων, Θεσσαλονίκη 1964, 8ον, σελ. 94+1 χάρτης [Ἐκδοσις Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, ἀριθμ. 22].

Ἄν καὶ γραμμένο ὄχι ἀπὸ ἐπιστήμονα ἱστορικὸ, τὸ βιβλίον αὐτὸ παρουσιάζει σημαντικὸ ἐνδιαφέρον, γιατί ὁ μακαρίτης Κατσουγιάννης ξεπέρασε τὴν ἑλλειψη εἰδικῶν γνώσεων μὲ τὴ μεγάλῃ ἀγάπῃ, τὸ πάθος θὰ μποροῦσα νὰ πῶ, μὲ τὸ ὁποῖο περιέβαλε τὸ θέμα τῆς μελέτης του.

Κρουσοβίτης τὴν καταγωγὴ ὁ συγγραφέας ἀνῆκε στὴν κατηγορίαν τῶν πολυπληθῶν βλαχοφώνων Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς Μοναστηρίου, ποὺ μετὰ τὴ συνθήκη τοῦ Βουκουρεστίου ἀναγκάσθηκαν νὰ ἐκπατρισθοῦν γιὰ ν' ἀποφύγουν ἓνα νέο ξένο ζυγὸ, ἔστω καὶ χριστιανικὸ. Ὅπως ὅλοι οἱ συμπατριῶτες του, ἔτσι καὶ ὁ Κατσουγιάννης, παρόλο ποὺ βρῆκε μιὰ δευτέρην πατρίδα καὶ εὐδοκίμησε ὡς ἔμπορος στὴ Θεσσαλονίκη, δέν ἔχευσε ποτὲ τὴ γενετείρᾳ του· ὄχι μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ βάλθηκε μὲ ὅλες του τίς δυνάμεις, ὅσο χρόνον τοῦ ἄφηνε τὸ ἐπάγγελμά του, νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ προβάλῃ τὸ ἔθνικον καὶ πολιτιστικὸ ἔργον τῶν συμπατριωτῶν καὶ ὁμογλώσσων του. Καὶ πολὺ σωστὰ ἔστρεψε πρῶτα τὸ ἐνδιαφέρον του πρὸς τὸ πολυσυζητημένο θέμα τῆς καταγωγῆς τῶν Βλάχων τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν.

Στὴν εἰσαγωγὴ (σ. 13-15) τοῦ βιβλίου του ὁ συγγραφέας μᾶς ἐξηγεῖ κυρίως τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους θεωρεῖ τὴν πρόβλημα τῆς καταγωγῆς τῶν Βλάχων ὡς θέμα μᾶλλον γλωσσικὸ παρά ἔθνολογικόν. Κατόπιν (κεφ. Ι, σ. 16-20) ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος «Βλάχος». Ἐδῶ ὁ Κατσουγιάννης, ἀφοῦ παραθετεῖ καὶ συζητεῖ, μὲ συντομία βέβαια, τίς διάφορες ἐτυμολογικὰς ἐρμηνεῖες ποὺ ὑποστηρίχθηκαν ὡς τώρα ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς Ν. Βέη, Α. Κεραμόπουλλο, Κ. Ἀμαντο καὶ ἀπὸ ἄλλους ἐρευνητὰς, καταλήγει στὴν ἄποψη ὅτι πῖο πιθανὴ εἶναι ἡ προέλευσις τοῦ «Βλάχος» ἀπὸ τὸ γερμανικὸ «Welsch», ποὺ μεταφέρθηκε ἀπὸ τοὺς Σλάβους στὴ βαλκανικὴ χερσόνησο, ὅπου καὶ τὸ συναντοῦμε γιὰ πρώτη φορὰ σὲ βυζαντινοὺς συγγραφεῖς τοῦ 10ου αἰῶνα. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι, ἐνῶ οἱ λατινόφωνοι πληθυσμοὶ τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους «Βλάχοι» ἢ «Κουτσοβλάχοι» (κατὰ τὴν ἐλληνικὴν παραλλαγὴν τοῦ ὅρου), οἱ ἴδιοι ἀποκαλοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τῶν «Ἀρουμούνους», δηλαδὴ «Ρωμαίους», ὅπως καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἕλληνες τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ κατόπιν βυζαν-